

Sammanfattning av årlig genomföranderapport 2022 för Ålands landsbygdsutvecklingsprogram 2014 – 2022 med delfinansiering från Europeiska jordbruksfonden.

Kriget i Ukraina har präglat hela världsekonomin under 2022 och den ekonomiska kris som följde med det har även satt sina spår inom det åländska lantbruket. Det oroliga världsläget har påverkat och testat krisberedskapen på flera sätt. Jordbruket är energiintensivt och de stigande energipriserna inverkar på de flesta insatsvarorna. Tillgången på gödsel har blivit osäker. Den ökande inflationen har skapat oro för hur efterfrågan på livsmedel påverkas. Lönsamheten har ytterligare ansträngts med låga producentpriser då prishöjningarna inte syns hos producenterna. Samtidigt har investeringsviljan påverkats av krisen.

Under året har staten gått in med ett stödpaket som innefattat även åländska jordbrukare med avlyftande av skatt på drivmedel och fastighetskatt på produktionsbyggnader. Krispaketet har ytterligare kompletterats med åländska insatser. Genom programändring 7 kompletterades landsbygdsprogrammet med 1 miljon euro i nationell finansiering för att stödja den inhemska livsmedelsproduktionen och gårdarnas likviditet. Av beloppet avsattes 803 000 euro till en generell nationell tilläggsdel till det delfinansierade kompensationsbidraget som kan betalas till alla gårdar som erhåller kompensationsbidrag och 197 000 euro avsattes till en temporär förhöjning av kompensationsbidragets nationella husdjursförhöjning. Därutöver infördes ett kostnadsersättningsstöd med EU:s de minimis regelverk som grund för inköp av foder till husdjursgårdar med anledning av den omfattande torkan under odlingssäsongen 2022. Med anledning av kostnadskrisen inom lantbruket till följd av Rysslands invasion av Ukraina infördes ett nationellt krisstöd till mjölk- och nötköttproducenter samt till nötköttföretag som föder upp kalvar.

Med en utökad finansieringsram om 78,2 miljoner euro innefattande två övergångsår uppgår de arealbaserade stödens andel av budgeten till 73 procent och projektstöden till 27 procent. För projektstöden är 99 procent av budgeten uppbunden och motsvarande betalningar uppgår till 59 procent. För de arealbaserade stödens del uppgår betalningarna inklusive nationellt finansierade tilläggsdelar till 96 procent av budgeten. Sammantaget visar det ett bra genomförande av programmet.

Av den totala budgeten på 1,8 miljoner euro för återhämtningsfinansiering som Åland fick ta del av för att stödja återhämtningen från de följder som Covid 19-pandemin orsakade har 43 procent eller 0,788 miljoner euro betalats ut. Betalningarna har verkställts till åtgärderna miljöförbättrande åtgärder (M10) grundläggande tjänster och förnyelse av samhällen på landsbygden (M07) och finansiering beviljats för samarbetsåtgärder (M16).

För programmet finns en horisontell prioritering som med flera åtgärder gemensamt syftar till att främja kunskapsöverföring och innovation.

Även om de totala utgifterna fortfarande ligger lågt så har målsättningarna för antal deltagare i kurser för kunskapsutveckling (M01) uppfyllts i sin helhet. De kurser för kunskapsutveckling som genomförts och slutförts har lockat totalt 773 deltagare och uppfyllt målen för livslångt lärande

De utnyttjade anslagen för rådgivningsinsatser ligger ännu på en lägre nivå än vad som initialt programmerades.

Med den nya samarbetsåtgärden som infördes med återhämtningsfinansiering till följd av pandemins verkningar är målsättningen att stärka livsmedelssektorn med ökad konkurrenskraft genom kort livsmedelskedja och försäljning av livsmedel på lokala marknader. Inom detta område ska även banden mellan jordbruk, livsmedelsproduktion och skogsbruk samt forskning och innovation stärkas.

Under året beviljades tre projekt finansiering med syfte till förnyelse och utökade samarbeten. En förstudie ska skapa förutsättningar inför ett digitaliseringsprojekt riktat till livsmedelsproducenter och -förädlare för att underlätta marknadsföring och försäljning samt digitalisering av arbetsprocesser inom administration. Ett samarbetsprojekt mellan biodlare och Högskolan på Åland förväntas skapa nya metoder för biodlare, där nyttan är minskade förluster, förbättrad skörd och bättre skötsel av biodlingen. Ett utvecklings- och pilotprojekt ska aktivera ett landsbygdsbaserat cirkulärt system och utveckla en konkret och verklighetsförankrad verksamhetsmodell för hur man kan använda biomassa producerad utanför produktiva åkrar för att öka resiliens vid torka, ha mera tillgång till foder och öka självförsörjning av näringsämnen och biologisk aktivitet i åkrarna.

Investeringsviljan för lantbruksinvesteringarna inom fokusområdet konkurrenskraft har återigen märkbart minskat och det kommer att ta lite längre tid innan målsättningarna i programbudgeten uppnås. De nya investeringsåtgärderna inom lantbruket riktade mot bevattning och energi som infördes för övergångsåren 2021 - 2022 har rönt ett visst intresse. Storleken på investeringarnas storlek är än så länge små.

Efter omfördelning av programbudgeten 2019 med utökad finansiering för investeringar i livsmedelsförädling har nya finansieringsbeslut under året beviljats till fyra projekt. Investeringsviljan har ännu inte återhämtat sig till nivån före Covid 19-pandemin. Av budgeten för investeringar i förnyelsebar energi inom livsmedelssektorn vilken infördes som en ny åtgärd för övergångsåren är en stor del uppbundet och utbetalt.

Intresset för att bli lantbrukare motsvarar det som programmerats och 32 lantbrukare har under den här programperioden beviljats finansiering.

Kring den nya åtgärden grundläggande tjänster och förnyelse av samhällen i landsbygdsområden finns det ett aktivt engagemang för att främja jordbrukets vattenvård och biologiska mångfald genom samarbete, innovation & lokalt genomförande. Finansiering har beviljats för planering och rådgivning gällande gårdsspecifika lösningar, information, kommunikation och nätverkande, inspirations- och kunskapsspridning, samt samarbete med demonstrationsgårdar som visar hur olika metoder och verktyg kan tas bruk. Hela anslaget för åtgärden är uppbundet. Under slutet av året verkställdes den första utbetalningen.

Inga nya åtaganden om miljö- och klimatvänligt jordbruk eller ekologisk produktion ingicks under året. De åtaganden som löpte ut 30.4.2022 kunde förlängas med ett år fram till programperiodens slut. Det totala antalet stödmottagare minskade från 380 år 2021 till 373 år 2022. Minskningen beror på att gårdar upphör helt med sin produktion, arealen övergår dock till andra gårdar som fortsätter bruka den för den totala arealen som erhåller stöd är så gått som oförändrad, drygt 14 000 hektar.

Genomförandet av den lokala utvecklingsstrategin har förlöpt mycket bra och med ny finansiering för övergångsperioden är hela budgeten uppbunden. Överskridning av budgeten har beviljats till den del det har funnits möjlighet att återboka medel för projekt som inte nyttjat hela sin beviljade finansiering. Ett åttiotal projekt har fått finansiering. Till följd av covid19-pandemin har förlängning av genomförandeperioden beviljats för ett flertal projekt för att kunna slutföra sina planerade aktiviteter.

Under året har den lokala aktionsgruppen slutfört ett samarbetsprojekt om hållbarhetsfrågor mellan Österbotten och Åland. Inom projektet har filmer producerats som visualiserar det åländska samhällets egen hållbarhetsagenda och de sju strategiska hållbarhetsmålen.